

αείρας, ἤνιδε, κείνοί σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος· οἱ δ' ἄρα, ὑπὸ πλη-
γῆσι θοᾶς βέμβικας ἔχοντες, ἑστρέφον εὐρείῃ παιδῆς ἐνὶ τριόδῳ·
κείνων ἔρχεο, φησί, μετ' ἰχθία· χῶ' μὲν ἐπέστη πλησίον, οἱ
δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα· ταῦτ' αἴων ὁ ξείνος ἐφείσατο
μείζονος οἴκου δρᾶσθαι, παιδῶν κληδόνι συνθέμενος· τὴν δ' ὀλί-
γην ὡς κείνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην· οὕτω καὶ σύ γ' ἴων τὴν
κατὰ σαυτὸν ἔλα».

§ 12. Ἄλλη παιδιά, συνηθέστερον ἀπαντῶσα παρὰ κορα-
σίοις καὶ παρθέναις ἢ παρὰ παιδίοις ἄρρεσιν, ἦν ἡ αἰώρα· ἦν δὲ
αὕτη δύο εἰδῶν, ἡ σφενδόνη, ἥτοι ἐκ σχοινίου κατεσκευασμένη
αἰώρα καὶ σειρᾶ καλουμένη, ἡ πέταυρον, ἥτοι ἐκ σανίδων
αἰώρα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη αἰώρα, ἀναφερομένη ἐν Ἀθήναις καὶ
ὑπὸ θρησκευτικὸν τύπον ὡς ἑορτὴ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς θυγα-
τρὸς τοῦ εὐρετοῦ τοῦ οἴνου Ἰκαρίου Ἡριγόνης τῆς Ἀλήτιδος,
ἡ, κατοδυρομένη τὸν ὑπὸ τῶν μεθυσθέντων ποιμένων φονευ-
θέντα πατέρα αὐτῆς, ἀνήρτησεν ἑαυτὴν ἐν δένδρῳ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ
τοῦ πατρὸς, ἦν λίαν συνήθης ἐν Ἀθήναις, καὶ τοῦτο τὸ ἔθος τοῦ
αἰωρεῖσθαι ἐν σειρᾷ ἐξηγεῖτο συνδυαζόμενον μετ' ἐκείνου τοῦ ἐν
Ἀθήναις τελεσθέντος φόνου καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Διονύσου, ὃς ἠθέ-
λησε τιμωρῆσαι πάσας τὰς παρθένους τῶν Ἀθηναίων διὰ τοιαύ-
της αἰωρήσεως ὡς τύπου δῆθεν καὶ συμβόλου τῆς ἀναρτήσεως
τῆς Ἡριγόνης. Οὕτω διηγείται ὁ Ἀπολλόδορος (Βιβλιοθ. Γ',
14, 7)· «Διόνυσον (ἐλθόντα εἰς Ἀττικὴν Πανδίωνος βασιλεύον-
τος) ὑπεδέξατο Ἰκάριος καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ κληῖμα ἀμ-
πέλου· καὶ τὰ περὶ τὴν οἰνοποιίαν μανθάνων καὶ τὰς τοῦ θεοῦ
δωρήσασθαι θέλων χάριτας ἀνθρώποις ἀφικνεῖται πρὸς τινὰς ποι-
μένας, οἱ γευσάμενοι τοῦ ποτοῦ καὶ χωρὶς ὕδατος δι' ἡδονὴν
ἀφειδῶς ἐλκύσαντες, πεφαρμάχθαι νομίσαντες ἀπέκτειναν αὐτόν·
μεθ' ἡμέραν δὲ νοήσαντες ἔθαψαν αὐτόν. Ἡριγόνη δὲ τῇ θυγατρὶ
τὸν πατέρα μαστεύουσα κύων συνήθης, ὄνομα Μαῖρα, ἡ τῷ Ἰκαρίῳ
συνείπετο, τὸν νεκρὸν ἐμήνυσε· κάκεινη κατοδυρομένη τὸν πα-
τέρα ἑαυτὴν ἀνήρτησεν» *).

*) Παραπλήσια ἀναφέρει καὶ ὁ Ἰγνός Μυθ. ΡΑ' (Erigone) «saure corne ra-

σκομεν παρισταμένην καὶ ἐν εἰκόνι ἐπὶ μικρᾶς Νωλατικῆς ὑδρίας, ἔνθα φαίνεται νεάνις Ἀθηναία καθημένη ἐπὶ θρανίου, στηριζομένου ἐν σειρᾷ ἢ αἰώρᾳ ἐκ σχοινίου καὶ αἰωρουμένη ἐν τῷ ἀέρι· πρεσβυτέρα δὲ γυνή, φοροῦσα τὸν χαρακτηριστικὸν τῆς ἡλικίας καὶ ἐπιμελείας κεκρύφαλον ἢ σάκκον, ἴσως ἢ τροφὸς τῆς νεάνιδος, ἴσταται κατὰ γῆς ὀπισθεν αὐτῆς καὶ κεκλιμένη ἔμπροσθεν μικροῦ ἐδάλιου προτείνει ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας αὐτῆς, ἵνα παράσχη εὐθὺς κέαν ὠθησιν τῷ πλησιάζοντι θρανίῳ καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῦ αἰωρουμένη· σκευὸς δὲ τι ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκηνῆς καὶ ὑπὸ τὴν αἰώραν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενον φαίνεται, ὅτι ἐχρησίμευεν ὡς ἀναβάθρα καὶ καταβάθρα τῆς αἰώρας. Τοιοῦτό τι παρίστατο καὶ ἐν τῇ πολυγλωττεῖᾳ γραφῇ τῆς λέσχης τοῦ Δελφικοῦ ναοῦ, ἔνθα ἢ ἐπὶ πέτρας καθημένη Ἀριάνη ἐφαίνετο ὀρῶσα εἰς τὴν ἀδελφὴν Φαίδραν, τό τε ἄλλο αἰωρουμένην σῶμα ἐν σειρᾷ καὶ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέρωθεν τῆς σειρᾶς ἐχομένην, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν ἢ τὴν διὰ τοῦ συμβόλου τῆς συνήθους αἰώρας εὐπρεπεστέραν παράστασιν τοῦ διὰ τῆς ἀγχόνης θανάτου τῆς Φαίδρας (Παυσαν. Ι', 29, 3). Ταύτης τῆς διὰ σχοινίου γινομένης αἰώρας διακριτέα ἢ διὰ σανίδος ἢ πεταύρου γινομένη, οἷαν βλέπομεν ἐν τεχνικῷ μνημείῳ, ἐφ' οὗ παρίστανται δύο γυναῖκες, ἡ μὲν πρεσβυτέρα, διακρινομένη ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεκρυφάλου, ἡ δὲ νεωτέρα, ἰστάμεναι ἐπὶ τῶν ἄκρων σανίδος, ἐδραζούσης ἐν τῷ μέσῳ ἐπὶ κασσάλου ἢ σιδήρου ἐμπεπηγότος ἐν τῷ ἐδάφει, ἐπὶ δὲ τοῦ μέσου τῆς σανίδος κατευθύνεται ὀλίγον μετέωρος πτερωτὸς παῖς, ἔχων ἐπιγραφὴν ΗΟΣ καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ ταινίαν, πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἄκρου τῆς αἰώρας

rentis in arbore suspendio se nocavit, ob quod factum liber pater iratus, Atheniensium filias simili poena afflixit. καὶ « Erigonae diem festam oscillationis postilontiae causa instituerunt et ut per vindemiam de frugibus Erigonae primum delibarent » καὶ Ἀστρον. Β', 4. « qui, quod ea se suspenderat, instituerunt, uti tabula interposita pendente funibus se jactarent, ut qui pendens vento movetur, quod sacrificium solenne instituerunt itaque et privatim et publice faciunt, idque Aletidas appellant, quod eam patrem persequentem cum cane ut ignotam et solitariam oportebat, mendicam appellabant ».

μετεωριζομένην γυναίκα, ἐφ' ἧς κεῖται ἐπιγραφή ΝΑΠΑΛΙΝΑ, ἐν ᾧ ἢ ἐπὶ τοῦ ἄλλου ταπεινοῦ ἄκρου τῆς αἰώρας βαίνουσα συμπαί-
κτρια φέρει ὑπὲρ κεφαλῆς τὸ ὄνομα Ἄρχεδία ('Αρά γε Ἐρωσ,
'Αρχεδία καὶ Ἀναπαλίνα, ἢ Ἡώς, Ἄρχεδία καὶ Ἀναπαυλίνα;
τὸ πρῶτον φαίνεται πιθανώτερον, διότι ὑποδεικνύει τὴν ἀρχὴν
τῆς αἰωρήσεως τὴν διὰ τῆς καταβαλλομένης πρὸς ὠθησιν βίας
καὶ τὴν ἄλλην φάσιν τὴν ἀνάπαλιν, καὶ τὴν Ἐρωτα, ὡς καὶ ἀλ-
λαχοῦ παρίσταται αὗτος αἰωρούμενος ὑπὸ τῆς Παιδιάς· βλέπε
Panofka Βικ. ἀρχ. β. ΙΗ', 2, 3). Προσθετέον δ' ἐτι ἐνταῦθα
καὶ τὴν παιδίαν τῆς μηλολόνης ἢ τοῦ χρυσομηλολόνηθιου, ὅπερ
ἦν ζώφριον τι κατὰ κύνθαρον ξανθόν, ὃ καὶ κατέχοντες οἱ παῖδες
δεσμεύουσιν ἐκ τοῦ ποδὸς καὶ ἀφιᾶσι πρὸς τὸν ἀέρα· διὸ καὶ πρὸς
τὸν ἀγωνιῶντα περὶ τὴν ζήτησιν μηχανήματός τινος Στρεψιδόην
ὁ Σωκράτης λέγει (παρ' Ἀριστοφ. Νεφ. 761), « μὴ νυν περὶ
σαυτὸν εἶλλε τὴν γνώμην αἰεὶ, ἀλλ' ἀποχάλα τὴν φροντίδ' εἰς
τὸν ἀέρα, λινόδετον ὡσπερ μηλολόνηθην τοῦ ποδὸς »· καὶ (Σφηκ.
1342) « ἀνάβαινε δευρο χρυσομηλολόνηθιον, τῇ χειρὶ τοῦδε λα-
βομένη τοῦ σχοινίου ». Ἄλλὰ καὶ Ἡρώδης ἐν μιμιάμβοις (παρὰ
Στοβαίω ΟΗ', 6)· « ἡ χαλκὴν μοι μυῖαν ἢ κύθηρην παίζει, ἢ
τῆσι μηλόνηθισιν ἄμματ' ἐξάπτων τοῦ κεσκίου μοι τὸν γέροντα
λωδῆται »· ἐνθα περὶ παιδίων ὁ λόγος. Πληρέστερον ὁ Πολυ-
δεύκης (Θ', 124)· « ἡ δὲ μηλολόνηθι ζῶον πτηνὸν ἐστίν, ἣν καὶ
μηλολόνηθην καλοῦσιν, ἣτοι ἐκ τῆς ἀνθήσεως τῶν μῆλων ἢ σὺν
τῇ ἀνθήσει γινόμενον· οὗ ζώου λίνον ἐκδήσαντες ἀφιᾶσιν, τὸ
δὲ ἐλικροειδῶς ἐν τῇ πτήσει τὸ λίνον διελίσσεται »· καὶ Σουΐδας·
« μηλολόνηθι ζώφριον, ᾧ χρῶνται οἱ παῖδες εἰς παιδίαν, ὃ τοῖς
ἀνθεσιν ἐπικαθιέζεται· οἱ δὲ παῖδες, λίνον τοῦ ποδὸς ἐξαρτῶντες
καὶ ξυλίφιον, ὃ οὐκ ἰσχύουσιν ἀνακουφίσαι, εἰς τὸν ἀέρα ἀφιᾶ-
σιν ». Ἐκ τῶν εἰρημένων βλέπομεν, ὅτι πάντα τὰ προμνησθέντα
παιγνίδια, σφαῖρα, τρόχος, στρόμβος, αἰώρα καὶ μηλολόνηθι κα-
τεῖχον καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὴν αὐτὴν περίπου θέσιν, ἦν
καὶ παρ' ἡμῖν.

§ 13. Ἴδιως δὲ λίαν μέγας ἦν ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων τῶν παι-
διῶν, αἵτινες, μὴ ἔχουσαι ὠρισμένην ἐξωτερικὴν σκευὴν καὶ

στηριζόμεναι εἰς τὴν κοινὴν διασκέδασιν πολλῶν ὁμηλικῶν, ἐχρησίμευον ὅπως προάγωσι τὸ μὲν τὴν κοινωνικότητα, τὸ δὲ συνάμα καὶ τὴν σωματικὴν ῥώμην καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα. Σημειωτέον δὲ ἀπὸ τοῦδε γενικώτερον περὶ τῶν ὀνομάτων τούτων τῶν παιδιῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα κατάληγουσιν εἰς ἴνδα, κατάληξιν χαρακτηριστικὴν τῶν παιδιῶν, ὅσον βασιλίνδα, ὄστρακίνδα, διελκυστίνδα, μυίνδα, χυτρίνδα, φρυγίνδα, κυνητίνδα, ἀκινήτινδα, σχοινοφιλίνδα, ἐφεντίνδα, στρεπτίνδα, πλειστοβολίνδα, ἀποδιδρασκίνδα κ. τ. τ. Ἐκ τῶν εἰς κοινὴν μόνον διασκέδασιν ἀποβλεπουσῶν παιδιῶν ἀναφέρομεν ἐν πρώτοις τὴν παιδιὰν βασιλίνδα, ἣν ἐπαίζον ἀπομιμούμενοι βασιλεῖς καὶ στρατιώτας καὶ διεκλήρουντο, καὶ ὁ μὲν λαχὼν βασιλεὺς προσέττατε τὸ πρακτέον, ὁ δὲ λαχὼν εἶναι ὑπρέτης ὑπηρετεῖ πᾶν τὸ ταχθέν. Διακριτέα δὲ πάντως αὕτη ἡ παιδιὰ ἢ διὰ κλήρου τινὰς μὲν βασιλεῖς, τινὰς δὲ ὑπρέτας ἀποδεικνύουσα, ἀπὸ τῆς παραπλησίας ἐκφράσεως τῆς ἐν τῇ παιδιᾷ τῆς σφαίρας ἀπαντώσης ἡμῖν, ἐν ἣ ὁ μὲν νικητῆς προσηγορεύετο ὡς βασιλεὺς, ὁ δὲ ἡττηθεὶς ὡς ὄνος, εἰς ἣν ἀποβλέπει καὶ ὁ Πλάτων, λέγων (ἐν Θεαιτήτῳ σ. 146), « ὁ δὲ ἀμαρτῶν καὶ ὅς ἂν ἀεὶ ἀμαρτάνῃ, καθεδεῖται. ὡσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος ὅς δ' ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν καὶ ἐπιτάξει ἕτι ἂν βούληται ἀποκρίνεσθαι », ἔνθα ὁ σχολιαστὴς σημειοῖ « ὄνος κάθου ἐπὶ τῶν πράγματι τινι ἡττωμένων, εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν παίδων τῶν σφαιριζόντων καὶ τὸν νικηθέντα εἰς (ὡς;) ὄνον καθιζόντων » καὶ παρ' Ὀρατίῳ δὲ τὸ αὐτὸ ἔθος παρίσταται « οἱ δὲ παῖδες παίζοντες λέγουσιν : « βασιλεὺς γενήσῃ, ἐὰν ὀρθῶς ποιήσῃς » *). Μετὰ ταῦτα ἔρχεται ἡ παιδιὰ τοῦ ἀρτιάζειν ἢ ἡ μαντεία τοῦ ἀρτίου καὶ περιττοῦ (ζυγὰ ἢ μονά, ludere par impar, Ὀρ. ἐ. ἀ.), ἐν ἣ, ἔχοντες πληθὸς ἀστραγάλων, κεκρυμμένων ἐντὸς τῶν χειρῶν, ἐπειρῶντο μαντεύειν τὸ ἀρτίον ἢ περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν οὕτως ὁ Πλάτων (Λυσ. σ. 216 e) παρεισάγει τοὺς παῖδας ἀρτιάζοντας ἐν τῷ ἀποδυτηρίῳ ἀστραγάλοις ἐκ φορμίσκων Ἐνίοτε δ' ἐγίνετο τὸ ἀρ-

*) Ἐπιστ. Α', 1, 59 « At pueri ludentes, Rex eris, ajunt, si recte facies ».

τιάζειν καὶ διὰ κυάμων ἢ καρύων ἢ ἀμυγδαλῶν· ἀλλὰ καὶ διὰ νομισμάτων χαλκῶν, ὅτε τὸ ἀρτιάζειν ἐκαλεῖτο ἰδίως χαλιζεῖν, ἢ καὶ δι' ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν, ὡς παρίστησιν ἡμῖν τοῦτο γινόμενον εἰς ἔνδειξιν μεγάλου πλοῦτου ὁ Ἀριστοφάνης (Πλουτ. 816): «στατῆρσι δ' οἱ θεράποντες ἀρτιάζομεν χρυσοῖς». Σημειωτέον δ' ἔτι καὶ τὴν κωμικὴν ἀπομίμησιν τῆς παιδιᾶς τοῦ ἀρτιάζειν διὰ τῶν ὀδόντων τῆς γραίας καὶ τὸν τρόπον τῆς παιδιᾶς καὶ τῆς ποιῆς (Ἀριστ. Πλουτ. 1055), ἐνθα συμπαίζει ἡ νέα μετὰ τῆς γραίας, μαντεύει δὲ ὁ Χρεμύλος· «Νέα. Βούλει διὰ χρόνου πρὸς με παῖσαι; Γρ. ποί, τάλαν; Ν. αὐτοῦ, λαβοῦσα κάρυα. Γρ. Παιδιάν τίνα; Ν. Πόσους ἔχεις ὀδόντας; Χρεμ. Ἀλλὰ γνώσομαι ἄγωγ'· ἔχει γὰρ τρεῖς ἴσως ἢ τέτταρας. Ν. Ἀπότισον· ἓνα γὰρ γόμφιον μόνον φορεῖ»· ἐνθα ὁ γλωτσογράφος σημειοῖ· «πόσους ὀδόντας εἶπεν ἀντί τοῦ, πόσα ἔχεις κάρυα· παιδιά γὰρ ἔστι τοιαύτη· δραξάμενός τις καρύων καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐρωτᾷ, πόσα; καὶ ἐὰν ἐπιτύχη, λαμβάνει ὅσα ἔχει ἐν τῇ χειρὶ, ἐὰν δὲ ἀμάρτη, ἀποτίνει, ὅσα ἂν ὁ ἐρωτήσας εὐρεθῆι ἔχων». — Ὅμοίως ἐπειρῶντο μαντεύειν καὶ ἄλλας συγκυρίας, οἷον ἐγένετο ἐν τῇ παιδιᾷ τοῦ κολλαβίζειν, «ὅταν ὁ μὲν πλατεῖαις ταῖς χερσὶ τὰς ὄψεις ἐπιλάβῃ τὰς ἑαυτοῦ, ὁ δὲ παῖσας ἐπερωτᾷ, ποτέρᾳ τετύπηκεν» (Πολ. Θ', 129), πρὸς ἣν παραβλητέον τὸν πρὸς τὸν θεάνθρωπον ἡμῶν Σωτῆρα ὑπὸ τῶν δημίων αὐτοῦ γινόμενον, ὅτε «περικαλύψαντες αὐτόν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες, προφήτευσον, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε» (Λουκ. ΚΒ', 64). — Ἐνταῦθα μνημονευτέον ἔτι καὶ τὴν παιδιάν τοῦ διὰ δακτύλων κλήρου, τὴν λεγομένην ἔτι καὶ δακτύλων ἐπάλλαξιν καὶ ἀπλῶς λαγγάνειν, τὴν ἐπινοηθεῖσαν πρῶτον ὑπὸ τῆς Ἑλένης, ἢ λαχοῦσα Ἀλεξάνδρῳ ἐνίκησεν, ἀντιστοιχοῦσαν δὲ πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν παιδιάν *miscare* καὶ πρὸς τὴν ἔτι καὶ νῦν ἐμπαθῶς παιζομένην ἐν Ἰταλίᾳ παιδιάν *mora* (*giocare* ἢ *fare alla mora* ἢ *fare al tocco*), συνισταμένην δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι ἀμφοτέροι οἱ συμπαίζονται προτείνουσι συνάμα ταχέως καὶ ἐξαίφνης ἀριθμὸν τινὰ δακτύλων καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐκάτερος γεγωνυῖα τῇ φωνῇ προσπαθεῖ

μαντεῦσαι τὸν τοῦ ἀντιπάλου ἀριθμὸν, περὶ ἧς ὁ Ἀριστοτέλης (Περὶ ἀϋπν. 2) λέγει· «καὶ τῇ ἐπαλλάξει τῶν δακτύλων τὸ ἐν δύο φαίνεται, ἀλλ' ὁμοίως οὐ φαμεν δύο· κυριωτέρα γὰρ τῆς ἀφῆς ἢ ὄψις, εἰ δ' ἦν ἡ ἀφή μόνη, κἂν ἐκρίνομεν τὸ ἐν δύο». Ἔχομεν δὲ καὶ τεχνικὰ, μαρτυροῦντα περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης, οἷον τὸ σύμπλεγμα τὸ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ὠραίας Νεστορίδος τοῦ ἐν Μονάχῳ μουσείου, ἐνθα παρίστανται δύο γυμνοὶ πτερωτοὶ παῖδες μυρτοστεφεῖς, πιθανῶς ὁ Ἔρως καὶ ὁ Ἀντέρως, καθήμενοι ἀπέναντι ἀλλήλων ἐπὶ πετρῶν, ἔχοντες ὡς ὑπόστρωμα τὰ ἴδια αὐτῶν ἐνδύματα· κρατοῦντες δὲ στερρῶς ἀμφοτέροι διὰ τῶν ἀριστερῶν αὐτῶν ῥάβδον, ἔχουσι προτεταμένας τὰς δεξιὰς αὐτῶν καὶ ὁ μὲν ἀνοικτοὺς τοὺς πέντε δακτύλους αὐτῆς, ὁ δὲ ἕτερος τὸν δεξιὴν μόνον τῆς αὐτῆς χειρός, ἧς οἱ ἄλλοι δάκτυλοι μένουσι κεκλεισμένοι (Panofka, Eix. ἀρχ. β. I', 9). Τὴν δὲ παρὰ Ῥωμαίοις παιδιὰν micare μαρτυροῦσι τὰ ἐξῆς χωρία· τὸ τοῦ Οὐάβρωνος (παρὰ Nov. Δ', 303)· «micandum erit cum Graeco, utrum ego illius numerum, an ille meum sequatur»· τὸ τοῦ Κικέρωνος (Περὶ φύσ. θεῶν Β', 41)· «quid enim sors est? idem propemodum, quod micare, quod talos jacere, quod tesseras»· τὸ τοῦ Καλπουρνίου (Ἐκλογ. Β'. 25)· «ter quisque manus jactate micantes· nec mora, decernunt digitis»· τὸ τοῦ Σουετωνίου (Αὐγ. 13)· alios, patrem et filium, pro vita rogantes, sortiiri vel micari jussisse, ut alterutro concederetur». — Ἄλλαι δὲ πάλιν παιδιᾶι συνίσταντο ἐν τῇ ἀναζητήσει ἐπίτηδες κεκρυμμένων πραγμάτων καὶ τοιαύτη ἀναφέρεται ἡμῖν ἡ παιδιὰ σχοινοφιλίνδα, καθ' ἣν κάθηται κύκλος, εἰς δὲ σχοινίον ἔχων λαθὼν παρ' αὐτῷ τίθησι· κἂν μὲν ἀγνοήσῃ ἐκεῖνος, παρ' ᾧ κεῖται, περιθέων περὶ τὸν κύκλον τύπτεται, εἰ δὲ μάθοι, περιελαύνει τὸν θέντα τύπτων» (Πολ. Θ', 115).

§ 14. Ἐκ δὲ τῶν διαφορῶν παιδιῶν, ἐν αἷς συνάμα ἐξησχοῦντο εἰς τὸ ρίπτειν καὶ δέχεσθαι, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὴν παιδιὰν ἐφεντίνδα, ἧ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος δυνάμεθα εἰκάζειν συνίστατο ἐν τούτῳ, ὅτι «ὄστρακον ἐφέντα εἰς κύκλον ἐχρῆν συμμετρήσασθαι, ὡς ἐντὸς τοῦ κύκλου στῆναι». Ἡ δὲ

στρεπτίνδα ἦν παιδιά, ἐν ἧ ἄστρακον ἄστράκω ἢ νόμισμα νομίσματι τῷ βληθέντι τὸ κείμενον ἔστρεφον» (Πολ. Θ', 117). Ὅμοια ταύτη παιδιά ἦν καὶ ἡ καλουμένη εἰς ὤμιλλαν, καθ' ἣν, περιγραφέντος κύκλου, ἀφιέντες ἀστράγαλον, ἐστοχάζοντο τοῦ μείναι τὸν βληθέντα ἐν τῷ κύκλῳ, ἔτι δὲ καὶ ἡ παιδιά ἢ καλουμένη τρῶπα, ἡ ἐγένετο μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δι' ἀστραγάλων, οὗς ἀφιέντες ἐστοχάζοντο βόθρου τινός, εἰς ὑποδοχὴν τῆς τοιαύτης βολῆς ἐξεπίτηδες πεποιημένου, πολλάκις δὲ καὶ ἀκύλοις καὶ βαλάνοισι ἀντὶ τῶν ἀστραγάλων οἱ ρίπτοντες ἐχρῶντο» (Πολ. Θ', 103). Τούτοις προσθετέον καὶ τὸν κυνδαλισμόν, παιδιὰν γινομένην διὰ πατταλίων· «κύνδαλα γὰρ τοὺς παττάλους ὠνόμαζον· ἦν δ' ἔργον οὐ μόνον αὐτῷ τινι καταπῆξαι τὸν πάτταλον κατὰ τῆς διύγρου, ἀλλὰ καὶ τὸν καταπαγέντα ἐκκρούσαι πλήξαντα κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐτέρῳ παττάλῳ· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία· ἤλω τὸν ἤλον παττάλῳ τὸν πάτταλον (ἐκκρούειν)· ἔνιοι δὲ τῶν Δωριέων ποιητῶν τὸν ὧδε παίζοντα κυνδαλοπαίκτην ἐκάλεσαν» (Πολ. Θ', 120). Κατ' ἐξοχὴν δὲ ἀναφέρομεν ἰδίως τὰ πεντόλιθα (τὰ παρ' ἡμῖν πεντόβολα), ἐν ἧ παιδιᾷ «λιθάρια ἢ ψῆφοι ἢ ἀστράγαλοι πέντε ἀνερρίπτουντο, ὥστ' ἐπιστρέψαντα τὴν χεῖρα δέξασθαι τὰ ἀναρρίφθέντα κατὰ τὸ ὀπισθέναρ, ἢ εἰ μὴ πάντα ἐπισταίη, τῶν ἐπιστάντων ἐπικειμένων ἀναιρεῖσθαι τὰ λοιπὰ τοῖς δακτύλοις· τὸ δὲ ῥῆμα τὸ πενταλιθίζειν ἔστιν ἐν τοῖς Ἑρμίππου θεοῖς, τὸ δ' ὄνομα πεντόλιθα ἐν ταῖς Ἀριστοφίνους Λημνίαις, «πενταλίθοισί θ' ὁμοῦ λεκάνης παραθραύσμασιν»· γυναικῶν δὲ μᾶλλον ἢ παιδιᾷ» (Πολ. Θ', 126). Τοιαύτην γυναικείαν παιδιὰν εὐρίσκομεν τῷ ὄντι ἀποτετυπωμένην ἐπὶ ὠραίου μονοχρώμου ἐν Ἡρακλείῳ ἀνακαλυφθέντος ὁ «Ἀλέξανδρος Ἀθηναῖος ἔγραφε» κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν, ἐνθα φέρεται ἡ Ἀγλαία, μία τῶν Χαρίτων, γονατίζουσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἀστραγαλίζουσα μετὰ τῆς φίλης αὐτῆς τῆς Λευκιπίδος Ἰλαίρας, ἡ ἔχει ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς πολλοὺς ἀστραγάλους κειμένους καὶ προτίθεται ἀναρρίψαι αὐτούς· καὶ δύο μὲν τούτων φαίνονται πίπτοντες, οἱ δὲ τρεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κείμενοι φαίνονται, ὅτι δεικνύουσι τὴν βολὴν τῆς Ἀγλαίας· ὀπισθεν δὲ τούτου τοῦ συμπλέγματος

ἴσταται ἡ Νιόβη, προσφέρουσα τὴν δεξιάν τῇ Λητοί, ἢ μᾶλλον μετὰ στενοχωρίας ἢ φιλικῶς δέχεται αὐτήν· παρορμάται δὲ πρὸς ταύτην τὴν πρᾶξιν, ἴσως συνδιαλλαγὴν ἢ ἐξιλέωσιν, ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἰλευίρας Φοίβης, προωθούσης τὴν Νιόβην πρὸς τοῦτο ἀμφοτέραις ταῖς χερσίν (Panofka, Eik. ἀρχ. β. ΙΘ'. 7).

§ 15. Ἐκ δὲ τῆς παιδιᾶς τῶν ἰδίως κύβων, τῆς κυβείας, ἄλλου εἶδους τοῦ ἀστραγαλισμοῦ, ἦν ἄλλως εὐρίσκομεν ὡς παιδιάν ἀνδρικῶν κύκλων καὶ συναναστροφῶν, ἀπαντῶσιν ἡμῖν καὶ ἐνταῦθα παρὰ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς κορασίοις πολλάκις ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐργαλείων μόνον οἱ ἀστράγαλοι, ἢ τὰ ἐξωτερικὰ ἐξέχοντα ὄστᾶ τοῦ σφυροῦ ἀρνίων ἢ προβάτων, οἱ ὅμως ἐσημαίνον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βόλους ἢ σήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἐχρησίμευον καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις παιγνίοις, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω ἐν ταῖς παιδιαῖς ἀρτιάζειν, τρόπα, πενταλιθίζειν. Διὸ καὶ πολλαχοῦ τῶν συγγραφέων εὐρίσκομεν τοὺς ἀστραγάλους ἀναφερομένους ὡς κοινὸν παιγνίδιον παίδων καὶ παρθένων. Παρ' Ἀριστοφάνει ὁ τῶν γερόντων χορός, ὑποσχόμενος, ὅτι ἐκπληρώσει τὴν αἴτησιν τοῦ παιδίου, ἐπιφέρει (Σφηκ. 294), « ἄλλ' εἰπέ, τί βούλει με πρίασθαι καλόν; οἶμαι δὲ σ' ἐρεῖν ἀστραγάλους δῆπουθεν, ὦ παῖ ». Πασίγνωστος ἡ τοῦ πανούργου Λυσάνδρου συμβουλή τοῦ ἐξαπατᾶν τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας ὄρκοις, καὶ ἔτι χαρακτηριστικωτέρα ἡ παρὰ Λουκιανῷ (Θεῶν διάλ. Ε', 2) κωμικὴ ἀντίθεσις τοῦ θεοῦ ἔραστοῦ Διὸς καὶ τοῦ ἐρωμένου Ἰδαίου παιδίου Γανυμήδους, ὡς ἡ Ἥρα παρεισάγεται λέγουσα· « πρῶτῃν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πάντων πατὴρ ἀποθέμενος τὴν αἰγίδα καὶ τὸν κεραυνὸν ἐκάθησο ἀστραγαλίζων μετ' αὐτοῦ ὁ πώγωνα τηλικούτον καθειμένος ». Καὶ ἡ τέχνη δὲ ἀνέκαθεν πολλαχῶς ἀπετύπωσε τοῦτο τὸ σύμβολον τῆς τῶν παίδων καὶ παρθένων παιδιᾶς, ὡς ἡ παρὰ τοῖς Ἡλείοις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τῶν Χαρίτων ἱεροῦ κειμένη Χάρις εἶχεν ἀστράγαλον, καὶ ὁ Πausανίας ἐξηγουμένος τὸ σύμβολον περιγράφει τὸ ἔθος, λέγων « ὅτι εἰκάζοι ἄν τις, ὅτι ὁ ἀστράγαλός ἐστι παίγνιον μεираκίων τε καὶ παρθένων, οἷς ἄχαρι οὐδὲν πω πρόσσεστιν ἐκ γήρως ». Παραβλητέον καὶ πολλάς

τεχνικὰς παραστάσεις ἀστραγαλιζόντων παιδίων καὶ ἀστραγαλιζουσῶν κορῶν ἐν ταῖς τεχνικαῖς συλλογαῖς, πρὸ πασῶν δὲ τὴν ἐπὶ τοιχογραφίας τῶν ἀστραγαλιζόντων παιδίων τῆς Μηδείας (Μουσ. Βουρβ. Ε', 33) καὶ τὴν τῶν ἀστραγαλιζουσῶν (Welcker ἀρχ. μνημ. Τομ. Α' σ. 248).

§ 16. Ἄλλο εἶδος παιδιῶν διάφορον τῶν προηγουμένων ἦσαν τὰ αἰχμαλωσίας παιγνίδια, ἐξ ὧν ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ἐν πρώτοις τὴν παιδιὰν ἀποδιδρασκίνδα, καθ' ἣν ὁ μὲν ἐν μέσῳ καταμύων ἐκάθητο ἢ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς τις αὐτοῦ ἐπελάμβανεν, οἱ δὲ ἀπεδιδρασκον· διαναστάντος δὲ ἐπὶ τὴν ἐξερεύνησιν, ἔργον ἦν ἐκάστῳ εἰς τὸν τόπον τὸν ἐκείνου φθάσαι (ἀνάλογον πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν ἔτι ἐν χρήσει παιδιὰν τὰ κρυφτάκια)· εἶτα τὴν παιδιὰν ὀστρακίνδα, ἐν ἣ ὁ παῖς, γραμμὴν ἐλκύσαντες ἐν μέσῳ καὶ διανεμηθέντες, ἑκάτερα μερὶς ἢ μὲν τὰ ἔξω τοῦ ὀστράκου πρὸς αὐτῆς εἶναι νομίζουσα, ἢ δὲ τὸ ἔνδον, ἀφέντος τινὸς κατὰ τῆς γραμμῆς τὸ ὀστρακον, ὁπότερον ἂν μέρος ὑπερφανῆ, οἱ μὲν ἐκείνῳ προσήκοντες διώκουσιν, οἱ δ' ἄλλοι φεύγουσιν ὑποστραφέντες· ἕπερ εἶδος παιδιᾶς αἰνίττεται καὶ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς εἰς τὸν Φαῖδρον ἐρωτικοῖς· ὁ μὲν τοίνυν ληφθεὶς τῶν φευγόντων ὄνος οὗτος κάθηται· ὁ δὲ ρίπτων τὸ ὀστρακον ἐπιλέγει, « νύξ ἡμέρα » τὸ γὰρ ἔνδοθεν αὐτοῦ μέρος καταλήλιπται πίστη καὶ τῇ νυκτὶ ἐπιπερήμισται· καλεῖται δὲ καὶ ὀστράκου περιστροφή τὸ εἶδος τοῦτο τῆς παιδιᾶς, ἐξ οὗ προῆλθε καὶ ἡ πολύχρηστος παροιμία ὀστράκων περιστροφή, ἢ ὀστράκου περιστραφέντος ἢ ὀστράκου μεταπεσόντος, ἣν πρῶτος ἀναφέρει ὁ Πλάτων (Φαιδρ. σ. 241 b)· « φυγὰς δὲ γίγνεται ἐκ τούτων καὶ ἀπειρηκῶς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἔεται φυγῇ μεταβαλῶν ». Τὴν τε παιδιὰν καὶ τὴν ἐκ ταύτης προελθοῦσαν παροιμίαν ἐξηγεῖται καὶ ὁ Εὐστάθιος (Ἰλ. Σ, 543) λέγων· « ἔτι ἐκεῖθεν καὶ παροιμία ἐπὶ τῶν ὅποι τύχῃ μεταβαλομένων τό, ὀστράκου περιστραφέντος ἢ μεταπεσόντος, ταύτων δ' εἶπεῖν, τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγέντων ὡς ἔτυχεν· ἐλέγη δὲ καὶ αὐτὴ ἐκ παιδιᾶς τοιαύτης· παῖδες δύο, γραμμῇ τινὶ μεσολαβούσῃ διεστηκότες ἀλλήλων, ὀστρακον ἀνερίπτουν, οὐ θάτερον

μὲν μέρος πεπισσωμένον ἦν, τὸ ἐντὸς δηλαδὴ, τὸ δὲ ἐκτὸς ἀπίσ-
 σωτον· διώριστο δὲ τοῖς συμπαίζουσι, τίνων μὲν ἦν τὸ τὴν πίσ-
 σαν ἔχειν, τίνων δὲ τὸ λοιπὸν· καὶ ὅτε φασὶν ἀναβληθὲν τὸ ὄστρα-
 κον πέσοι, ὧν μὲν ἦν τὸ κάτω τοῦ ὄστράκου, ἔφρευγον, οἱ δὲ
 λοιποὶ ἐδίωκον· καὶ ἐλέγετο τοῦτο περιστροφή ὄστράκου καὶ ἡ
 παιδιὰ ὄστρακίνα ἐκαλεῖτο». Καὶ Πλάτων δὲ ὁ κωμικὸς περι-
 γράφει τὴν παιδιάν οὕτως· «εἷξασι τοῖς παιδαρίοις τούτοις, οἱ ἐκά-
 στοτε γραμμὴν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς διαγράψαντες, διανεμιάμενοι δίχ'
 ἑαυτοῦς, ἐστῶσιν αὐτῶν οἱ μὲν ἐκεῖθεν τῆς γραμμῆς, οἱ δ' αὖ
 ἐκεῖθεν· εἰς δ' ἀμφοτέρων ὄστρακον αὐτοῖς ἀνίησιν, εἰς μέσον
 ἐστῶς· κἄν μὲν πίπτῃσι τὰ λευκὰ ἐπάνω φεύγειν ταχὺ τοὺς
 ἐτέρους δεῖ, τοὺς δὲ διώκειν· ὁ δὲ ἀναρρίπτων τὸ ὄστρακον ἐπι-
 λέγει «νῦξ ἡμέρα». Ἀξιοσημείωτος ἢ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν ἀπαραλ-
 λάκτῳ διασωθείσῃ παιδιᾷ τῶν σκλαβακίων κατὰ τὴν ἀναρρίψιν
 τοῦ ὄστράκου ἐπιφώνησις, «ἥλιος ἢ βροχὴ». Ἄλλη τοιαύτη
 παιδιὰ ἦν ἡ χυτρίνδα, καθ' ἣν ὁ μὲν ἐν μέσῳ ἐκάθητο καὶ ἐκαλεῖτο
 χύτρα οἱ δὲ ἔπιλλον ἢ ἔκνιζον ἢ καὶ ἔπαιον αὐτὸν περιθέοντες·
 ὁ δ' ὑπ' αὐτοῦ στρεφομένου ληφθεὶς ἀντ' αὐτοῦ κάθηται· «ἔσθ' ὅτε
 ὁ μὲν ἔχεται τῆς χύτρας κατὰ τὴν κεφαλὴν τῇ λαιᾷ, περιθίων
 ἐν κύκλῳ, οἱ δὲ παίουσιν αὐτὸν ἐπερωτῶντες, «τίς τὴν χύτραν;»
 κάκεῖνος ἀποκρίνεται· «ἐγὼ Μίδα»· οὐ δ' ἂν τύχῃ τῷ ποδί,
 ἐκεῖνος ἀντ' αὐτοῦ περὶ τὴν χύτραν περιέρχεται». Ἰδίως δὲ ἀνα-
 φέρομεν καὶ τοιοῦτον εἶδος παιδιᾶς, ὅπερ πολὺ προσεγγίζει πρὸς
 τὸ παρ' ἡμῖν τυφλόν, τὴν χαλκῆν μυῖαν, ἐν ἣ περισφίγ-
 ξαντες ταινία τῷ ὀφθαλμῷ παιδός, ὁ μὲν περιστρέφετο κηρύτ-
 των, «χαλκῆν μυῖαν θηράσω», οἱ δ' ἀποκρινόμενοι, «θηράσεις,
 ἀλλ' οὐ λήψει», σκύτεσι βυβλίνοις αὐτὸν ἔπαιον, ἕως τινὸς αὐτῶν
 λάβῃται»· τὰ αὐτὰ περίπου σημεῖοι καὶ ὁ Εὐστάθιος (Ἰλ. Φ,
 394)· «οἱ δὲ ὕστερον (οἱ μὲθ' Ὀμηρον) παιδιάν αὐτῇ (τῇ μυίᾳ)
 ἐπωνόμασάν τινα, ἣν χαλκῆν μυῖαν ὠνόμασαν, περὶ ἧς φράζου-
 σιν οὕτω· καταδεῖται τις ῥακίῳ τὰς ὄψεις καὶ καταστάς εἰς μέ-
 σον τῶν συνειλεγμένων παριῶν φωνεῖ, «χαλκῆν μυῖαν θηράσω»,
 οἱ δὲ κύκλῳ ἐστῶτες, βίβλοισι ἢ καὶ ταῖς χερσὶ παίοντες ἀπο-
 κρίνονται· «ἀλλ' οὐ λήψῃ», οὐ δὲ ἂν λάβῃται, καθίστησιν ἐκεῖ-

νον εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν· λέγεται δὲ χαλκῆ μυῖα πρὸς διαστολήν· εἰσὶ γὰρ τινες καὶ χαλκαὶ μυῖαι, συννεμόμεναι, φασί, τοῖς κανθάροις, χαλκίζουσαι τῇ χροιά, ὡς οἱ παῖδες κηρία φασί, προστιθέντες ἀφιᾶσιν». Ὀλίγον διάφορος τῆς χαλκῆς μυίας ἦν ἡ παιδιὰ μυῖνδα, ἐν ἣ καταμύων τις, «φυλάττου», βοῶ καὶ ὅν ἂν τῶν ὑποφρυγόντων λάβῃ, ἀντικαταμύειν ἀναγκάζει, ἢ μύσαντος κρυφθέντος ἀνερευνᾷ μέχρις ἂν φωράσῃ, ἢ καὶ μύσας, οὗ ἂν τις προσάψῃται ἢ ἂν τις προσδείξῃ, μαντευόμενος λέγει, ἔς τ' ἂν τύχῃ» (Πολ. Θ, 113).

§ 17. Ἐκτός τούτων ὑπῆρχον ἔτι καὶ ἄλλαι ὀπωσοῦν πολυπλοκώτεραι καὶ δυσχερέστεραι καὶ αὐτόχρομα παλαιστρικά παιδιὰ, ἐπίπονοι ἐπιδείξεις ἐπιδεξιότητος καὶ δυνάμεως καὶ οἰοεὶ θαυματοποιαί. Καὶ περὶ τούτων ποιούμεθα ἐνταῦθα λόγον κατὰ τοσοῦτον, καθ' ἕσον τὰ πρῶτα αὐτῶν στοιχεῖα εἰσῆρχοντο καὶ εἰς τὰς παιδικὰς παιδιὰς. Τοιαύτη παιδιὰ ἦν ἡ λεγομένη διελκυστίνδα, παιδιὰ παιζομένη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς παλαίστραις, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, συνισταμένη δὲ ἐν τούτῳ· «δύο μοῖραι παιδῶν εἰσὶν ἔλκυσαι τοὺς ἑτέρους οἱ ἕτεροι, ἔς τ' ἂν καθ' ἓνα μεταστήσωνται παρ' αὐτοὺς οἱ κρατοῦντες». Ἡ αὐτὴ παιδιὰ φαίνεται ὅτι παρὰ Πλάτωνι καλεῖται διὰ γραμμῆς παίζειν (Θεαιτ.), ἔνθα ἡ μεταξὺ δύο ἀντιθέτων γνωμῶν ἀμφιταλάντευσις ἢ μᾶλλον ἢ παραδοχὴ τῆς πιθανώτερας τούτων παραβάλλεται πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ὀλκὴν τὴν ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ· «κατὰ σμικρὸν προϊόντες λελήθαμεν ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέσον πεπτωκότες, καὶ ἂν μή πῃ ἀμυνόμενοι διαφύγωμεν, δίκην δώσομεν, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς παλαίστραις διὰ γραμμῆς παίζοντες, ὅταν ὑπ' ἀμφοτέρων ληφθέντες ἔλκωνται εἰς τάναντία· δοκεῖ οὖν μοι τοὺς ἑτέρους πρότερον σκεπτέον, ἐφ' οὗσπερ ὠρμήσαμεν, τοὺς ῥέοντας· καὶ ἂν μὲν τι φαίνωνται λέγοντες, συνέλξομεν μετ' αὐτῶν ἡμᾶς αὐτούς, τοὺς ἑτέρους ἐκφυγεῖν πειρώμενοι· ἂν δὲ οἱ τοῦ ὄλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' αὐτοὺς ἀπὸ τούτων τῶν καὶ τὰ ἀκίνητα κινούντων». Αὕτη ἐνίοτε ἐκαλεῖτο καὶ ἐλκυστίνδα, εἰ καὶ διὰ ταύτης ἐννοεῖται πολλάκις ἑτέρα παιδιὰ, καλουμένη καὶ σκαπέρδαν

ἔλκειν· ἡ παιδιὰ αὕτη ἐγένετο ὧδε· δοκὸν ἐν μέσῳ τρυπήσαν-
 τες καταπηγνύουσιν· διὰ δὲ τοῦ τρυπήματος διεῖρται σχοινίον,
 οὐ ἐκατέρωθεν εἰς ἐκδέδεται οὐ πρὸς τὴν δοκὸν βλέπων ἀλλ' ἀπε-
 στραμμένος· ὁ δὲ τὸν ἕτερον πρὸς βίαν ἐλκύσας ὡς τὰ νῶτα
 αὐτοῦ τῇ δοκῷ προσαγαγεῖν, νικᾶν οὗτος δοκεῖ· καὶ τοῦτο σκα-
 πέρδαν ἔλκειν λέγουσιν. Ἔσθ' ὅτε μέντοι καὶ τὰ νῶτά τινες προσ-
 θέντες ἀλλήλοις ἀνυέλκουσιν ἐνὶ δεσμῷ δεθέντες». (Πολ. Θ',
 116).— Ἄλλη τοιαύτη παιδιὰ ἦν ὁ ἐφεδριασμός, ὃς ἀπτικῶς
 ἐλέγετο ἢ ἐν κοτύλῃ παιδιὰ, συνισταμένη ἐν τῷ ἐπαίρειν καὶ
 φέρειν ἀλλήλους ἐπὶ τῶν ὤμων, γινομένη δὲ ὧδε· «ὁ μὲν πε-
 ριάγει τῷ χεῖρι εἰς τοῦπίσω καὶ συνάπτει, ὁ δὲ κατὰ τὸ γόνυ
 ἐφιστάμενος αὐταῖς φέρεται ἐπιλαβὼν ταῖν χερσῶν τῷ ὀφθαλμῷ
 τοῦ φέροντος· ταύτην τὴν παιδιὰν ἐκάλουν καὶ ἱππάδα καὶ κυθη-
 σίνδα» (Πολ. Θ', 122· ταύτης δὲ παραπλήσιος ἢ νῦν παιδιὰ τῆς
 καβάλας). Αὕτη παρ' Ἀθηναίων (ΙΑ', 57) καλεῖται καὶ ἐγκο-
 τύλη (ἐν μιᾷ λέξει) ἐρμηνευομένη, «παιδιὰ.. ἐν ἧ κοιλάναντες
 τὸς χεῖρας δέχονται τὰ γόνατα τῶν νενικηκότων οἱ νενικημένοι
 καὶ βαστάζουσιν αὐτούς». Ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «ἐν κοτύλῃ
 φέρῃ», λεγομένη, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τῶν τρεφομένων δι' ἄλλο-
 τρίας ἐλευθεριότητος (κατὰ τὴν λατινικὴν παροιμίαν «ἵππος με
 φέρει, βασιλεὺς τρέφει*»), ἔνθα ὁ Ζηνόσιος σημειοῖ· «παιδιᾶς εἶ-
 δος· ὁ γὰρ φέρων τινὰ ἐν κοτύλῃ ἐποίει ὀπίσω τὰς χεῖρας καὶ ὁ
 αἰρόμενος ἐνετίθει τὰ γόνατα καὶ οὕτως ἐβαστάζετο». Ὡσαύτως
 ἐξηγεῖται καὶ ὁ Εὐστάθιος (Ἰλ. X, 494)· «Παυσανίας δ' ἱστο-
 ρεῖ, ὅτι παιδιὰ τις ἦν καλουμένη ἐγκοτύλη, ἐν ἧ διαπλέξας τις
 ὀπίσω τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν ἐπενωτίζετο τὸν ἀναιρούμε-
 νον· ὁ δ' ἐνθεῖς τὸ γόνυ ταῖς χερσὶν καὶ περιλαβὼν τοῦ αἵροντος
 τὴν κεφαλὴν ἢ τὸν τράχηλον ἐβαστάζετο· ἐκλήθη δέ, φασίν,
 ἐγκοτύλη, ἐπεὶ τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς κοτύλη λέγεται, εἰς δὲ κοῖ-
 λον ἐνετίθει τὸ γόνυ ὁ βασταζόμενος». Ἡ αὕτη ἐκαλεῖτο ἐνίοτε
 καὶ ἀγκοτύλη. Τὴν τοιαύτην παιδιὰν ἐκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι διὰ
 τῆς γενικῆς λέξεως, «ὀχεῖν, ὀχεῖσθαι» (vehere, vehi)· οὕτως

*) « Equus mo portat, alit rex ».

έννοητέα ἢ παρ' Ὀρατίω (Ἐπωδ. ΙΖ', 74) κωμικωτάτη παρωδία τῆς ἀπειλούσης ἐπώδου, « ἐποχῆσομαι τότε ἰκπᾶς ἐπὶ ἐχθρικῶν ὤμων » *). Ἐκ τούτου έννοητέα καὶ ἢ παρ' Αἰσχύλω (Εὐμεν. 145, 728) ἐκφρασις καθιππάζειν μετὰ τῆς έννοίας τοῦ περιπαίξειν, διότι καὶ ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ ὁ νενικημένος, ἠναγκάζετο φέρειν τὸν νικητὴν ἐπὶ τιμωρία. Ἐκ τούτου καὶ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐγκοτύλη ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς τούτης παιδιαῖς ἐσήμαινε καὶ τὴν ἐν ἄλλοῖσι παιδιαῖς ἐπιβαλλομένην εἰς τοὺς ἠττηθέντας ποιήν.

Καταπαύοντες ένταῦθα τὸν περὶ τῶν παιδιῶν λόγον, σημειοῦμεν, ὅτι καὶ ἐν ταύταις πάσαις διατελεῖ ἀξιοθαύμαστος ἡ δημιουργικὴ φαντασία τοῦ Ἑλληνος περὶ τε τὴν εὐφυᾶ καὶ πλουσίαν ὀνοματοθεσίαν τῶν παιδιῶν καὶ περὶ τὴν ἐπίνοιαν εὐφρεστάτων καὶ διασκεδαστικωτάτων παιδικῶν διατριβῶν, ὡς καὶ περὶ τὴν παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι καὶ ἐν τῷ κοινῷ βίῳ προσφρεσεστάτην χρῆσιν μεταφορῶν ἐκ τοῦ ἱλαροῦ τούτου εἶδους τῶν τοῦ Ἑλληνος ἀσχολιῶν εἰς ἄλλα σπουδαῖα καὶ ἐμβριθῆ ζητήματα καὶ ἔργα. Οὐδαμῶς δὲ ἀποσιωπητέον ἐν τέλει καὶ τὸν δαψιλῆ πλουτισμὸν τῶν καλῶν τεχνῶν ὡς ἐξ ἀκενάτου μεταλλείου καὶ ἀενάου πηγῆς.

*) « Vehetabor humeris tunc inimicis eques ».